

הדרך בעשיית מצוות כתיקונן על דעת השי"ת או על דעת הצדיקים

כאשר צוה ה' את משה (ל', א)

הנה בכל מלאכה ומלאכה נאמר 'כאשר צוה ה' את משה', והדבר צריך ביאור למה נכפל כל כך הרבה פעמים, ומבאר בספה"ק **"אגרא דכלה"** (ד"ה כאשר) להורות שחששו ישראל פן יחסרו איזה כוונה ויחוד הנצרך לכל מלאכה ומלאכה (וכדאי' (ברכות נה.) על בצלאל שידוע היה לצרף אותיות שנבראו בהם שמים (וארץ), לכן אמרו בכל מלאכה 'כאשר צוה ה' את משה', שעושים על דעת המצווה, ע"כ.

בדבריו מבואר שיש לעשות המצווה על דעת המצווה - הוא השי"ת בעצמו. וסימוכין לדבר יש להביא מדברי הספה"ק **ישמח משה** (ויצא כח, כ) שכותב: דהנה בכל מצוה יש כוונות ידועים ליחידי סגולה בכל דור, ויותר מזה אשר לא נודעו רק לרבי שמעון בן יוחאי וחביריו, ויותר מזה אשר המה לא נודעו רק למשה בחיר ה', ויותר עוד מהמה אשר עקבותיהם לא נודעו עוד לשום נברא, רק המצווה יתברך יודע מקומה^א, **והנה העושה כאשר צוה הוא ית', אם כן מתקן בשורשו אף מה שנעלם מכל נברא, והיינו אשר קדשנו במצותיו**, והבן. אבל אם אינו עושה רק על פי שכל, אם כן הרי אינו יכול לתקן יותר ממה שהשכל מגיע, עיי"ש באורך.

*

הנה האגרא דכלה מסיים שם 'כבר כתבנו מזה כמה פעמים', אמנם יש לציין, דברוב המקומות כשמביא האגרא דכלה בספרו מענין לעשות מצוה 'על דעת' הוא כותב שעושים 'על דעת הצדיקים'^ב, וכן מצינו בנוסח הלשם יחוד שחיבר

א. כן מצינו גם במצות התפילה שעליה אמרו חז"ל (מגילה יז) אמר רבי יוחנן ואמרי לה במתניתא תנא 'מאה ועשרים זקנים ומהם כמה נביאים תיקנו שמו"ע ברכות על הסדר', ובכל זאת כתב החת"ס בלשון נורא (דרשות, שבת שובה תקצ"ג בד"ה ואמנם לתקן) וזל"ש ק: **"ואין ספק אצלי שאפי' המסדרין עצמם - שהזמין להם הקב"ה סידור הלז, הם בעצמם לא ירדו עד תוכן עומק כוונתו"**, עיי"ש באורך, ומפטיר: ומזה יש ללמוד כמה גדול כח תפילות ועונש המשנה כל שהוא, ע"כ. והוא פלא.

ב. לדוגמא בפרשת בא בפסוקי קרבן פסח כתיב (בא יב, כח) 'וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואת אהרן כן עשו' ומקשה באגד"כ דלפי הפשט הרי תיבות "כן עשו" הם מיותר, ומבאר דמי

השראת השכינה במשכן עדות למחילת חטא העגל

אלה פקודי המשכן משכן העדות (לח, כא) רש"י:
עדות לישראל קויתר להם הקב"ה על מעשה העגל שהרי הקרה שכינתו ביניהם.

בפירוש **ידי משה'** על המדרש (במ"ד ז, ח) הקשה (בשם אביו) מה הראיה מזה שהשרה שכינתו ביניהם שנמחל להם חטא העגל הא כתיב (אחרי טז, טז) השוכן איתם בתוך טומאותם, ודרשו חז"ל (שם במדרש) אף על פי שטמאין הם שכינה שרויה עמהם?

ומיישב **האמרי אמת** (נשא תרפ"ד) בהקדם קושיית הפני **יהושע** בסוגיא דחנוכה (שבת כא:), למה נצרך נס דחנוכה הרי טומאה הותרה בציבור, ויכלו להדליק הנרות משמן טמא? ותירץ **הרה"ק מקאצק זצ"ל** דדבר זה היה רק כאשר המקדש קיים ואינם יכולים לעשות העבודה מחמת טומאה שאירעה, אז אמרין טומאה הותרה בצבור, אולם בחנוכה שאז **נתחנך** המקדש והדליקו המנורה מחדש לא הותרה טומאה בצבור, כי החנינוך וההתחלה צריכה להיות בטהרה שלימה.

לפי זה מתורץ קושיית ה'ידי משה', שכאשר המשכן כבר היה על מעמדו הרי אז אף על פי שהיו ישראל טמאין בכל זאת שכינה שרויה ביניהם, מה שאין כן עכשיו כאשר עומדים בהתחלה, שמקימים המשכן להשרות השכינה, הרי בוודאי צריכה להיות בטהרה וקדושה, ולא היה השכינה מתחיל לשרות אם היה בהם עדיין סימן של חטא, ועל כרחך מוכרח להיות שנתכפר להם חטא העגל.

*

בספר **משך חכמה** מבאר הכתוב 'משכן העדות - עבודת הלויים' שבא לומר, אע"פ שהוא משכן העדות - וכדפירש רש"י שהוא עדות לישראל שמחל הקב"ה על מעשה העגל מ"מ 'עבודת הלויים' - שנשארה העבודה במשכן עבודת הלויים - ולא הוחזר כהונתם ועבודתם להבכורים, וכדנפסק ברמב"ם (הל' ביאת מקדש פ"ט הי"ג) 'כל כהן שעבד ע"ז בין במזיד בין בשוגג אע"פ שחזר בתשובה גמורה ה"ז לא ישמש במקדש לעולם' עיי"ש.

הבני"ש כהכנה לפני הדלקת נרות חנוכה, נאמר ג"כ בזה"ל: 'שתהא חשובה ומקובלת ומרוצה לפניך מצות הדלקת נר חנוכה כאלו כוונתי כל הכוונות שכוונו הכהנים משרתי השם בעת אשר הערו למות נפשם בשביל כבוד שמך הגדול הגבור והנורא וכו' **והנני עושה על דעתם ועל כוונתם ועל דעת כל הצדיקים והחסידיים** שהיו באותו הדור שהשפעת להם נסִיך וזכו לאור באור החיים ועל דעת כל הצדיקים והחסידיים שבדורותינו ופי כפיהם ועשייתי כעשייתם' וכו'.

לכאור' הרי הוא סותר את עצמו, על שפעם כותב שעשו על דעת המצווה - דהוא השי"ת בעצמו, ופעמים על דעת הצדיקים? ויתירה מכך הרי עצם הדבר של עשיית מצוה 'על דעת הצדיקים' מוקשה, הלא אם יש מקום לעשות המצווה על דעת השי"ת המצווה, איך יספיק לו עשייתן על דעת הצדיקים, וכדנתפרש היטב בדברי הישמח משה שהכוונות של השי"ת הרי המה עמוק עמוק מי ימצאנה?

ליישוב הענין נביא בזה מאמר יקר שאמר **הרה"ק מסאטמאר זי"ע** (ס"ג שבת פרה תש"ך) שג"כ התקשה בזה וציין שנהגו לומר בכל מצוה על דעת הצדיקים, וכמו שהיה רגיל **מורן הק' הדברי חיים מצאנז זי"ע** לומר בקרי"ש שעל המיטה, והקשה דיש להבין מה צורך יש בזה, הלא בספר ישמח משה (שהבאנו לעיל) מבואר שפיר שנכון יותר לעשות על דעת המצווה בעצמו, ומה צורך יש לעשות על דעת הצדיקים שבדור? וביאר, דהנה לשניהם יש מעלה וחשיבות 'אם עושים

שאין דעתו רחבה להבין במושכלות בעשות מצותיו ית' **יאמר על דעת הצדיק פלוני ועל כוונתו אני עושה המצוה הזאת**, וזהו וילכו ויעשו בני ישראל המצות המעשיות, כאשר צוה ה' את משה ואהרן כן עשו במושכלות על כוונתם.

וכן בפרשת חוקת עה"כ (יט, ב) ויקחו אליך וגו' כותב בזה"ל: אליך, נ"ל על כוונתך, להיותם אינם יודעים סודה כי להם בחוקה נאמרה, אזי יקחו על דעתך וכוונתך, **וככה עצה היעוצה בכל המצות למי אשר לא חלק לו השם בבינה, לעשות על דעת הצדיקים כמו שכתבתי כמה פעמים**.

ג. עי' בהסכמת הרה"ק הדרכי תשובה ממונקאטש זי"ע על הספר דברי דוד למורן הט"ז (במהדורה שי"ל באונגארן תרפ"ב) שכותב בזה"ל: **ושמעתי מרבינו הקדוש אדמו"ר בעל דברי חיים מצאנז זי"ע בכל לילה כשהיה מקבל עליו מסי"נ ד' מיתות ב"ד כמה פעמים נשמע קולו בקודש שהיה אומר על דעת רבינו וכו' ועל דעת הטורי זהב וכו' ככה חשב איזה יחידים מרביתנו הראשונים הקדושים ואשר על דעתם קיבל על נפשו בשורש נשמתו את יחודו ואחדותו ית"ש, עיי"ש.**

[הרה"ק מהר"י מפשעווארסק זי"ע אמר, ששמע מחמיו הרה"ק רבי איציקל זי"ע ששמע מרבי פינחס מראפשיץ ז"ל שהיה משמש אצל הרה"ק מצאנז זי"ע שהיה שומע אותו איך שמזכיר אז את הרמב"ם והט"ז והרבי ר' אלימלך זי"ע]

על כוונת המצוה יתברך אמת הדבר שמתקן בשרשו אף מה שנעלם מכל נברא כדברי הישמח משה, אבל לעומת זה **חשוב מאוד לפני השי"ת מה שהצדיקים אמיתיים עושים בזה העולם השפל בעמל ויגיעה ע"י גודל הנסיונות ובמסי"נ בכוונות אמיתיות, על כן יש לזה ג"כ מעלה גדולה מה שמכוונים הכוונות על דעת צדיקים אמיתיים שהיו בזה עולם, ע"כ.**

*

היוצא מדבריו אשר אלו ואלו דברי אלקים חיים, אכן יש לעשות על דעת המצווה שהוא עמוק עמוק יותר מכל כוונה, אמנם יש גם רבותא לעשות על דעת הצדיקים שעבודתם במסי"נ חביבה מאוד לפני השי"ת, ולפ"ז אתי שפיר מה שמציין על הרה"ק מצאנז זי"ע שעשה על דעת הצדיקים, כי עבודתו היה בעת קיבל על עצמו מסי"נ וד' מיתות ב"ד, ובענין של מסי"נ להשי"ת הדעת נותנת שנכון לעשותה על דעת הצדיקים.

וכמו"כ אתי שפיר הלשון של תפילת הלשם יחוד מהבני יששכר הנ"ל שעושים על דעת הצדיקים ואומרים 'כאילו כוונתי כל הכוונות שכוונו הכהנים משרתי השם **בעת אשר הערו למות נפשם בשביל כבוד שמך הגדול הגבור והנורא** - היינו כדברנו שעושים ע"ד הצדיקים בשביל המסי"נ שהיה להם בעת עשיית מצוה.

ויש להסמיק לזה עוד, מה שסיפר **הרה"ק מסאטמאר זי"ע** (מובא בדברי יחזקאל החדש, הליכות והלכות עמ' שו) בשם מגיד אמת **כי הרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע** נהג בכל ערב לומר נוסח קבלת ד' מיתות בית דין המובא בשערי ציון (בק"ש שעל המיטה) והיה אומר הנני מקבל עלי וכו' על דעת

ד. ובזה יבוא על ישובו סתירת הדברים שמצינו ג"כ בתורתו של **מורן החתם סופר זי"ע**, דהנה בספר שבט מיהודה (להנה"ק רבי יהודה גרינוואלד זצ"ל אב"ד סאטמאר - שהיה חתן רבי יוזפא בן החת"ס)) כותב בפרשת שמיני (בד"ה ויקחו את אשר) בזה"ל: **'ראיתי כי מורן חו"ז בעל חת"ס זללה"ה זי"ע לא הי' דעתו נוטה ונוחה במה דאיתא בספרים על דעת הצדיקים, כאשר כי גם הם לא באו עד תכליתו אלא לכווין על דעת כוונת נותן התורה יתברך ויתעלה'**, עיי"ש [והוא ממש כדברי הישמח משה], ולאידך גיסא כותב מורן החתם סופר בספרו (פרשת משפטים בד"ה ועבדתם, בתו"ה) **'אע"ג שאני איננו יכול לכוון בתפילתי כראוי אני מתפלל על דעתו של גדול הדור וכן אני לומד על דעת הגדולים'**, עיי"ש באורך. ולכאורה דבריו סותרים זה את זה.

אמנם לפי דברי הרה"ק מסאטמאר יש ליישב שישנם ב' בחינות, אכן בעשיית מצוה והכוונה בה בוודאי יש לעשות על דעת המצווה ב"ה, אמנם יש גם עבודה של מסי"נ ויגיעה של האדם בעשיית המצוה, בזה שייך שפיר לעשות על דעת הצדיקים.

טעם שכתבה תורה בציין "ויכתבו עליו" לשון רבים

**ויעשו את ציין נזר הקודש זהב טהור ויכתבו עליו
מכתב פתוחי חותם קודש לה' (למ, ל).**

צריך ביאור למה נאמר בלשון רבים - 'ויכתבו עליו' מכתב פתוחי חותם, הלא לכאורה סופר אחד הוא שכתב קודש לה' על הציין?!

א] בספר חסידים (מהדור' מקיצי נרדמים עמוד ת"כ) מבואר דבר פלא, דויכתבו כתיב לשון רבים - מלמד שיש לכתוב את ה' במעמד עשרה אנשים, כיון שצריך לקדש את שם ה' והרי נאמר (אמור כב, לב) ונקדשתי בתוך בני ישראל, עיי"ש.

ב] הרה"ק ה"אמרי אמת" **מגור זצ"ל** מבאר הענין בהקדם דברי המשנה (יומא לח.) בענין העבודות בביהמ"ק שישנם אומנים שמוזכרים לשבח, משום שמסרו את סוד אומנות ידיהם לצורך עבודת ביהמ"ק, וישנם שמוזכרים לגנאי שלא רצו לגלות וללמד את סוד אומנתם להכהנים, ועליהם נאמר 'ושם רשעים ירקב' (משלי י, ז). אחד מהם הוא 'בן קמצר' שלא רצה ללמד על מעשה הכתב - ומפרש רש"י: שהיה קושר ד' קולמוסין בחמש אצבעותיו וכותב שם בן ארבע אותיות כאחד.

בתוס' ישנים (בד"ה לא מצא) מבאר מהו המעלה והחשיבות של 'כתיבת השם כאחד' ע"פ מה שמובא **במסכת סופרים** (פ"ה ה"ו) שבעת כתיבת השם אסור להפסיק, ואפילו אם המלך שואל בשלמו לא ישיבנו, עיי"ש. ולכן בן קמצר שידע להכניס ארבע קולמוסים בין ארבע אצבעותיו ולכתוב את השם בפעם אחת, היה יכול לחסוך בזה שלא יהיה שום הפסק אפילו כל שהוא בעת כתיבת השם, עיי"ש. הנלמד מזה, שנכון לכתוב את ארבע אותיות השם בבת אחת, א"כ איך כתבו את שם הוי"ה בציין?!

ומחדש האמרי אמת, שבעת כתיבת "קודש לה'" על הציין קראו לד' אנשים ועמד אחד לצד השני וכל אחד כתב ביחד אות אחת מהשם - ויצא השם בבת אחת. ע"פ חידוש זה מדייק ה"אמרי אמת" על נכון לשון הקרא '**ויכתבו** עליו' וגו' 'קודש לה' - לשון רבים, כיון שארבע אנשים ביחד כתבו את שם הוי"ה בבת אחת.

הרשב"י וכו' ועל דעת הבעש"ט ותלמידיו והוסיף ואמר על דעת **מרון הישמח משה זלה"ה**, ושאלו את מרון משינאווא מה טעם הוסיף לומר ע"ד הישמח משה, הן אמת שהיה צדיק מפורסם קדוש עליון אבל סוכ"ס היה בדורינו? וענה ואמר להם '**התדעו גדולת קדושת מדריגת חותני זקני מרון הישמח משה זי"ע, משהגיע לגיל שלשים שנה נהג פרישות, ובכל עת ניסה היצה"ר להתגבר עליו ולהכניס בו הרהור רע ובכל זאת לא עלתה בידו, ובמשך חמשים שנה עד עת הסתלקותו ניצח את יצרו ולא נכשל בהרהור אפילו פעם אחת ומזה תוכלו לשפוט גורל מדריגתו**, ע"כ.

והנהגה זו היא ממש כפתור ופרח עם דברי הרה"ק מסאטמאר דלעיל, שזה שהשיב להם הרה"ק משינאווא, שלכן עשה דייקא על דעת הישמח משה כיון שעבודתו היה במס"נ וביגיעה וע"י נסיונות, וזהו עיקר החשיבות של עשיה על דעת הצדיקים.

*

בענין זה ראוי לציין כמה גדול כוחן של צדיקים, וכמה גדול כח אלו העושים על דעת הצדיקים, שמובא בספר **שיחות יקרים** (עובדות שסיפר הרב ר' טוביה לייב שטערן זצ"ל מכמה צדיקים שהסתופף בצילם, ובנו רשם הדברים על גבי הכתב, אות כ"ח), מה שבדידיה הוה עובדא, שפעם שהה במרחץ קרעניץ אצל הרה"ק **משינאווא זי"ע** ולא היה להרה"ק ביהמ"ד להתפלל ועשו שאטער גדול מנסרים ושם התפללו וגם שם אכלו סעודת שבת קודש, ואת השאטער לא כיבדו ולא ניקו אותה משיירי המאכל הנשפכים ארצה והיה לו למורת רוח שהצדיק יתפלל במקום שאינו מכובד, ולקח מכבדת וניקה את השאטער, ובעת עבודתו אמר בלבו הנה מן הצורך היה לכוון איזה כוונה בעת כיבוד בית התפילה של הצדיק, אבל מה אעשה שאיני בעל כוונות על כן יהי לרצון כאילו כיוונתי הכוונות שכיוון הרה"ק **ר' צבי מרימאנוב זצ"ל** בעת שכיבד בית מדרשו של הרה"ק **רבי מנחם מענדיל זי"ע**.

ויהי בעת בא הרה"ק משינאווא אל פתח השאטער נעמד על מקומו ולא המשיך בדרכו, ושאל מי הוא אשר כיבד את המקום הזה? [והיה לפלא גדול, שמעולם לא התייחס לדברים כאלו כלל, וראו בחוש שהרגיש ברוח קדשו שהיה כאן איזה עבודה קדושה בכיבוד המקום] והוא לא נכנס עד אשר הביאו לפניו את רבי טוביה לייב, ויאמרו לו כי הוא זה. מזה נראה כמה גדול כח של עשיית מצוה 'על דעת הצדיקים'.

זכותם יגן עלינו.

אמנם לפי דברי האמרי אמת קשה על מה שגינינו כ"כ את בן קמצר שלא רצה למסור את סוד כתיבת השם בבת אחת, הלא אפשר בקל לכתוב השם ע"י ד' אנשים ביחד? אבל האמת הוא, שאין הדבר לכתחילה, כדאי' בש"ך יו"ד (הל' ס"ת סי' ר"פ סק"ט) לגבי יריעה של ס"ת שבלה, שיהדרו לכתחילה שאותו סופר שכתב הס"ת יכתוב יריעה זו - והכוונה, **בכדי שלא יהיו ב' מיני כתב בס"ת אחד, כיון שאינו מהודר**. ולפי זה אתי שפיר מה שגינינו את בן קמצר, אע"פ שאפשר להשתמש בעצה הנ"ל של כתיבת השם ע"י ארבע אנשים, מ"מ אינו מהודר כ"כ, ובן קמצר לא גילה איך ביכולת אדם אחד לכתוב בבת אחת שיהיה מהודר, ולכן נזכר לגנאי.

אבל לפי זה קשה לכאן על חידוש האמרי אמת הנ"ל, למה בעשיית הציץ כן השתמשו בעצה זו ככתוב "ויכתבו" בלשון רבים היינו שארבע אנשים כתבו את השם ביחד הלא אינו מהודר לפי הש"ך הנ"ל - [אע"פ שבציץ נכתבו ע"י ד' אנשים רק תיבה אחת, א"כ היה מקום לומר דבזה לא נראה כ"כ השינוי בכתב מ"מ אין זה מהודר כ"כ, ובפרט שאות ה' נכתבה פעמיים באותו שם, ואם נכתבו ע"י שני בני אדם נראה ההבדל והוא חסרון בהידור, א"כ איך השתמשו בעצה זו שהוא רק בדיעבד?]

ה. אגב, בענין האות ה' באשורית שנכתבה בספר תורה, מובא בספר **פי צדיק** (ציעשנוב) שבעיר קרעשוב הוה מעשה שגביר נתן לסופר לכתוב עבורו ספר תורה, וכשהתחילו לקרוא בו הבחינו בכתב של הסופר שכל מקום שהיה כתוב ה' היה כותב למעלה בבליטה לצד ימין (כעין ד' רק בהוספת הרגל של הה"א), ובהה"ן של השם הקדוש היה מבליט עוד יותר ממש כד' ובפרט כשהיה בסוף השיטה והיה צריך להשוות, ושלח המרא דאתרא **הגה"צ רבי יהושע אפרים בומבך זצ"ל** לשאול את חוות דעתו של הרה"ק **מצאנו זי"ע**, והשיב (תשו' דברי חיים ח"ב, יו"ד סי' קנו, ואף הביא שם תמונה של הה') שלכאן אפשר לשאול לתינוק ויכריע אם נראה כה', אבל הוסיף בסוף דבריו היות שכתוב כך בהרבה שמות הק' ולכן לא יועיל היכר תינוק כי נראה בחוש שהסופר לא היה ירא ה' ולא קידש את השמות בשעת כתיבה ולכן אין נכון לקרות בספר זה.

כשחזרה תשובתו לעיר קרעשוב נגרם לאותו גביר עגמת נפש רבה. בצר לו אמר להמרא דאתרא הלא הרה"ק מצאנו כותב רק שאין נכון לקרוא בו, ולא פסק כן להלכה, אולי נשאל לעוד גדול לשמוע חו"ד, ושלח המרא דאתרא לשאול את הגאון הגדול **רבי יוסף שאול נאטנזאהן זצ"ל** בעל "שואל ומשיב" (היא"צ כ"ז אדר), בצירוף העתק מתשו' הרה"ק מצאנו, אולם הוא הכשיר הס"ת, וכותב בין

בספר **"אבן יהושע"** (לדודי הגה"ח **רבי יוסף ווייס זצ"ל**) מיישב הדבר באופן נפלא, שעשיית בגדי כהונה היה שונה, ע"פ מה דאי' ב"**אור החיים הק'**" עה"כ (ויקהל לו, ח) "ויעשו כל חכם לב בעושי המלאכה את המשכן", בביאור הלשון 'כל חכם לב' בלשון יחיד ולא כתיב כמו בכל פעם 'חכמי לב', ומבאר **שהיה בזה נס נפלא אצל מלאכת המשכן, שהגם שהעושים רבים הם, אעפ"כ היתה המלאכה נעשית כאילו עשאו אדם אחד**, והכוונה בזה: כי כשעושי המלאכה רבים, על כל פנים ישתנה תואר מלאכת זה מזה, ולא תדמה למלאכה שיעשנה כולה אומן אחד, והשמיענו הכתוב כי מלאכת המשכן היתה שלימה גם בבחי' זו, כי הנותן חכמה בהם - השווה אותם בהתבוננות החכמה שוה ודומים כולם לאיש אחד, ובזה מבאר הכוונה "ויעשו כל חכם לב" - לשון יחיד, לרמז ענין זה שהוא כאילו אדם אחד עשאו, עכ"ד.

לפ"ז אתי שפיר דברי ה"אמרי אמת", שכיון שבמלאכת המשכן היה נס מיוחד מן השמים שכל הדברים נראים כאילו אומן אחד עשאו, א"כ גם בכתיבת שם הוי"ה על הציץ אע"פ שנכתבו ע"י ארבעה אנשים היה נראה כאילו אדם אחד כתבם ולא היה חסר בהידור, ודפח"ח.

דבריו: ומה ששאר בשרי ידידי הגה"צ הרב **מצאנו** מהסס לקרות בו, תורה לא בשמים הוא ואין לו לדיין אלא מה שענינו רואות, וכפי תיאור האותיות שתיארתם במכתבכם הס"ת כשירה לקרות בו, ע"כ. ואכן המשיכו לקרות בו.

אבל אחרי שבועיים הבחינו באמצע הקריאה שחסר שם שלם וכל הס"ת פסול, או אז הבינו שלא כתב הרה"ק מצאנו דברים בעלמא, והניחו הס"ת ושוב לא השתמשו בו. ואחרי תקופה יצא הסופר לתרבות רעה, כפי שחזה הרה"ק מצאנו מרחוק. **זכותם יגן עלינו.**

לקבל הגליון או ליטול חלק בהוצאות לזכות את הרבים
ניתן לפנות: bhagan111@gmail.com
להארות והערות ניתן לפנות:
0548449360 או לפקס: 074.701.2640

ניתן לשמוע השיעור תורה
ע"י מערכת 'קול הלשון'
במספר המיוחד: 03.6171185